

POSITIV OG VIRKINGSFULL BARNEOPPDRAGELSE

BASERT PÅ ATFERDSANALYTISKE PRINSIPPER

**DEL 2,
KORREKTIVE TILBAKEMELDINGER**
Noen handlinger må korrigeres!

Jørn Isaksen & Are Karlsen
Forfatterne av Foreldrelappen – Kjøreregler for
positiv barneoppdragelse

Introduksjon

I første del av denne artikkelserien beskrev vi forhold ved positive tilbakemeldinger. Positive tilbakemeldinger skal og må være det mest sentrale i oppdragelsen av barn. Av og til vil det allikevel være nødvendig å gi korrigerende tilbakemeldinger til barnet. Når man først er i en situasjon hvor man må korrigere et barns handlinger er det noen forhold som må være tilstede, for å oppnå ønsket virkning.

Korrigerende tilbakemeldinger

Hva er korrigerende tilbakemeldinger?

Korrigerende tilbakemeldinger er en samlebetegnelse for alle de tilbakemeldingene som har til hensikt å korrigere eller stanse handlinger barnet gjør. Den mest vanlige formen for korrigerende tilbakemelding er at en forteller barnet at handlingen han eller hun utfører eller har utført, ikke er akseptabel eller ønsket. Korrigerende tilbakemeldinger kan imidlertid også formidles uten bruk av ord. Gjennom å riste på hodet, løfte en pekefinger eller fremvise et strengt ansikt/blikk forteller en også barn at det de gjør, ikke er bra. Korrigerende tilbakemeldinger har som funksjon at de forteller barnet at det gjør noe det ikke skal gjøre, med siktemål at barnet skal endre atferden.

I forbindelse med positive tilbakemeldinger skrev vi at de ofte fører til at ønskede handlinger gjentas oftere. En korrigerende tilbakemelding vil i mange tilfeller oppfattes som ubehagelig, og føre til at barnet lar være å gjenta en uønsket handling, eller at det gjentar en uønsket handling sjeldnere.

I hvilke sammenhenger skal korrigerende tilbakemeldinger brukes?

For de fleste er det opplagt at en bør bruke korrigerende tilbakemeldinger når barnet gjør noe det vet det ikke har lov til. Om barnet er mett og kaster brødsdiven på gulvet, og den voksne sier: «Nei, du får ikke lov til å kaste maten. Du må plukke den opp igjen», da har han benyttet en korrigerende tilbakemelding. Korrigerende tilbakemeldinger benyttes også når barn prøver å gjøre noe riktig uten å få det til. Dette gjelder ikke minst i situasjoner som barnet ikke mestrer, eller når det prøver å lære noe nytt:

Et barn har begynt med å rydde ut av oppvaskmaskinen. Faren ser at det prøver å stable to vinglass med stett opp i hverandre, og sier: «Flott at du rydder ut, men sånne glass kan ikke stables oppi hverandre, for de knuser så lett».

Videre vil korrigerende tilbakemeldinger ofte bli benyttet for å avverge situasjoner som kan være uheldige eller farlige. Hvis et barn går og «vimser» på vei mot trappen, med fare for å falle, og moren sier: «Hei, se deg for!», så er det også en form for korrigerende tilbakemelding.

Korrigerende tilbakemeldinger og konsekvenser (eller fravær av slike) er også et sentralt element når en skal håndtere problematferd og aggresjon hos barn. Igjen vil vi imidlertid minne om at et bedre alternativ enn å rette søkelyset mot det gale barnet gjør, ofte kan være å formidle positive tilbakemeldinger når barnet gjør noe riktig. I mange tilfeller kan det også være hensiktsmessig å overse handlinger barnet gjør, fremfor å trekke oppmerksomhet mot hva det gjør galt.

Hvordan formidle korrigerende tilbakemeldinger?

Hvordan korrigerende tilbakemeldinger gis til et barn, er avgjørende for om de vil ha en ønsket effekt eller ikke. Hvis de korrigerende tilbakemeldingene ikke fungerer slik at barnet faktisk endrer sin atferd, har de ingen funksjon, utover å bidra til å skape en lite hyggelig stemning. Det finnes med andre ord smarte og mindre smarte måter å formidle korrigerende tilbakemeldinger på.

Et ufravikelig prinsipp når det gjelder korrigerende tilbakemeldinger, er at de bør rettes mot den atferden en ønsker å endre, ikke være generell kritikk av barnet. Tilbakemeldingene må med andre ord siktes inn mot den negative atferden, ikke mot barnet.

Et annet viktig moment i forbindelse med korrigerende tilbakemeldinger er at de bør formidles på en rolig og kontrollert måte. Uansett hva barnet har gjort eller hvor sint barnet er, bør den voksne beholde roen. Korrigerende tilbakemeldinger bør i størst mulig grad gis uten at en som voksen hever stemmen. Tilbakemeldingene bør gis med et informativt tonefall, tilpasset barnet språkforståelse. For små barn med manglende språkforståelse vil mimikk og kroppsspråk hjelpe barnet til å forstå tilbakemeldingen.

Høy stemmebruk bør kun benyttes i enkelte kritiske situasjoner. Når slike situasjoner oppstår, kan høy stemmebruk være effektivt, spesielt hvis barnet ikke er vant til høy stemmebruk i det daglige. La oss tenke oss at et barn slår løs på et annet barn uten å vise mine til å gi seg. Den voksne roper: «STOPP!». Et barn som ikke er vant til høy stemmebruk, vil skvette til og skjønne at «nå er det alvor».

Korrigerende tilbakemeldinger bør også ofte etterfølges av eller inneholde forslag til alternativer for barnet. I mange tilfeller er det ikke nok at barnet blir fortalt hva det ikke skal gjøre, det bør også bli fortalt hva det kan eller skal gjøre. Dette bør alltid gjøres i situasjoner der barnet er usikker på hva det kan gjøre. Om ei lita jente for eksempel «surrer» rundt i huset uten å ha noe å finne på, og til slutt starter med noe hun ikke får lov til, bør den voksne i tillegg til å fortelle henne at det ikke er

lov, også komme med ett eller flere alternative forslag til ting hun faktisk kan finne på.

Hvordan det ikke er lurt å formidle korrigerende tilbakemeldinger?

Som tidligere nevnt er det et ufravikelig prinsipp at korrigerende tilbakemeldinger bør rettes mot den handlingen en ønsker å korrigere, ikke fungere som generell kritikk av barnet. Dersom et barn har rotet ut alle bøkene i bokhylla i stua, kan en tilbakemelding som retter seg den gale handling-en være: «Det er dumt å rote ut alle bøkene fordi de kan bli ødelagte. Det får du ikke lov til».

En tilbakemelding som går på barnet, og som ikke bør gis, kan være: «Du er dum som roter ut og ødelegger bøkene!».

Kommentarer som formidler at barnet er dumt, slemt, udugelig og lignende bør aldri gis. Vi gjentar: **ALDR!** Handlinger barnet gjør, kan være både dumme og slemme, men ikke barnet. Den type kommentarer vil i stor grad kunne bidra til at barnet får et negativt syn og manglende tro på seg selv.

Videre er det vesentlig at tilbakemeldingen blir gitt på en rolig og kontrollert måte. Høyløyt skriking og utskjelling er normalt lite hensiktsmessige måter å formidle tilbakemeldinger på. Høy stemmebruk har flere negative sider. Barn som ofte blir utsatt for høy stemmebruk og kjefting, blir i stor grad vant til det, slik at den høye stemmen ikke gir noen effekt utover det den voksne ellers sier. En voksen som bruker høy stemme som sitt første valg når korrigerende tilbakemeldinger til barnet er nødvendig, har ikke høy stemme som «noe ekstra på lager» i en kritisk situasjon.

En kan lett trekke paralleller til fabelen om gutten som ropte «ulv, ulv»:

Et barn som er vant til at foreldrene skriker og bruker høy stemme, går ukonsentrert ut mot en trafikkert vei. Den voksne skriker til: «PASS DEG!». Kanskje reagerer ikke barnet, som er vant til skriking og høy stemmebruk, på dette, og en farlig situasjon kan oppstå.

I mange situasjoner vil høy stemmebruk og kjefting fra voksenpersoner dessuten medføre at iritasjonen og sinnet trappes opp også hos barnet. Dette kan igjen føre til at barnet i liten grad tar til seg den informasjonen som blir gitt. En førskolelærer beskrev dette på følgende måte: «Det å kjeft på et barn som er fra seg av sinne, er som å prøve å få lys i en lyspære om hovedsikringen er tatt ut». Det kan være et dekkende bilde.

Timing av korrigerende tilbakemeldinger

Under beskrivelsen av positive tilbakemeldinger ble det beskrevet at timing, eller tidspunktet tilbakemeldinger ble gitt på, var vesentlig. Dette gjelder også i forbindelse med korrigerende tilbakemeldinger. Tidspunktet for når tilbakemeldingen blir gitt, gir mye viktig informasjon til barnet. Et lite barn som holder hånden til mor eller far, kan lære å la være å gå ut veien foran en bil som følger av informasjonen som ligger i det grepet mor eller far har i hånden til barnet. Om barnet merker at den voksne tar et fastere grep i hånden når det passerer biler, kan det gjøre barnet oppmerksomt på at det er verdt å passe ekstra på når biler passerer. Barnet lærer i en slik situasjon kun dersom den voksne løsner grepet når det ikke er fare på ferde.

Korrigerende tilbakemeldinger bør helst gis mens den uønskede handlingen pågår, eventuelt umiddelbart etterpå. Dette er spesielt viktig for små barn med begrenset språkforståelse. Om en liten gutt får en korrigerende tilbakemelding lenge etter at han har gjort noe «galt», vil han ofte ikke forbinde tilbakemeldingen med den handlingen den er ment rettet mot. Når det gjelder eldre barn som de voksne ikke er sammen med hele tiden, vil en selvfølgelig i mange tilfeller måtte ta opp ting barnet har gjort i etterkant.

Like viktig som at tilbakemeldingen blir gitt på riktig tidspunkt, er det at de korrigerende tilbakemeldingene rettet mot spesielle handlinger, opphører etter at barnet har sluttet med den handlingen tilbakemeldingene var rettet mot. Om korreksjonene ikke opphører etter at barnet har sluttet med handlingen, blir de bare oppfattet som kjefting og masing, uten å være informative eller ha noen læringsmessig effekt.

Kontaktinformasjon:

Kontakt:

Jørn Isaksen:

Telefon: 480 43 106

E-post: jisaksen@bbnett.no

Internett: www.kompetanseformidling.net

Are Karlsen:

Telefon: 466 17 766

E-post: arekar@online.no

Internett: www.pedagogikk.no

Positiv og virkningsfull barneoppdragelse

<http://positivbarneoppdragelse.blogspot.com>

Bok:

Foreldrelappen – Kjørereglene for en positiv barneoppdragelse

Boka kan kjøpes ved de fleste av landets nettbokhandlere, som:

www.bokkilden.no

www.tanum.no

Are Karlsen

Telefon: 466 17 766

E-post: arekar@online.no

Internett: www.pedagogikk.no

Kurs og foredrag:

Det tilbys kurs og foredrag i forhold til positiv og virkningsfull barneoppdragelse

Kurs og foredrag tilbys blant annet til:

Barnehager
Skoler
Fagmiljøer
Kommuner
Private og ideelle

Ta kontakt for mer informasjon

Jørn Isaksen

Telefon: 480 43 106

E-post: joisaksen@gmail.com

Internett: www.kompetanseformidling.net